

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

INKLUZIVNÍ ASPEKTY SPECIÁLNÍ A SOCIÁLNÍ EDUKACE

**studijní opora k předmětu
pro studenty kombinované formy studia
oboru Sociální komunikace v neziskovém sektoru**

Doporučený semestr:	třetí
Prerekvizita:	není
Navazující předmět:	není
Ukončení předmětu:	zápočet
Garant předmětu:	doc. PhDr. Tibor Vojtko, Ph.D.

Vysvětlivky k používaným symbolům

ÚVOD KE STUDIU PŘEDMĚTU NEBO KONKRÉTNÍHO TÉMATU

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

prověřují, do jaké míry student text a problematiku pochopil, zapamatoval si podstatné a důležité informace

SHRNUTÍ

shrnutí tématu

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

vyzdvihuje důležité či nové termíny, nebo hlavní body, které by student při studiu tématu neměl opomenout

LITERATURA

použitá ve studijním materiálu, pro doplnění a rozšíření poznatků

POŽADAVKY NA UKONČENÍ KURZU

student se zde dozví, jakým způsobem bude kurz ukončen (test, seminární práce, projekt, ústní zkouška apod.)

ZÁKLADNÍ INFORMACE O PŘEDMĚTU

Vyučující: doc. PhDr. Tibor Vojtko, Ph.D.

Kontakt: tiber.vojtko@uhk.cz

Hodinová dotace přímé výuky: 10 hodin

Pravidla komunikace s vyučujícím: aktivní účast na řízených konzultacích, osobní nebo elektronická komunikace

Cílem předmětu Inkluzivní aspekty speciální a sociální edukace je uvedení do problematiky sociální exkluze s důrazem na jinakost jako nedílnou a nepostradatelnou součást mezilidských vztahů. Seminární činnost pak vede studenty ke kritickému myšlení v dané oblasti a hodnocení inkluzivních tendencí v evropské společnosti. Takto je koncipována individuální činnost studentů.

Obsah předmětu:

1. Jinakost v lidském myšlení (od Aristotela po současné trendy vnímání jinakosti)
2. Stigma a labeling jako nezbytná součást mezilidských vztahů
3. Normalita jako součást diskuse inkluzivního myšlení
4. Postižení jako bio-psycho-sociální zvláštnost lidské osobnosti
5. Sociální a kulturní vyloučení jako psycho-sociální zvláštnost lidské osobnosti
6. Tělesné postižení – postižení oddělující od lidí
7. Smyslové postižení – postižení oddělující od reality
8. Porucha komunikace a mezilidské vztahy
9. Mentální postižení jako postižení normality myšlení a sociální (kulturní) adaptace
10. Talent a nadání jako společensky vyčleňující faktory

Povinná:

VALENTA, M. et al. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oborů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 269 s. ISBN 978-80-262-0602-6.

FISCHER, S. a ŠKODA, J. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

GOFFMAN, E. *Stigma*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 167 s. ISBN 80-86429-21-0.

ŠANDEROVÁ, P. *Tělesnost jako významný faktor procesu adopce: kulturně antropologický problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 162 s. ISBN 978-80-7419-046-9.

SYŘIŠŤOVÁ, E. *Normalita osobnosti*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1972. 231 s.

LENDEROVÁ, M. *Tělo mezi medicínou a disciplínou*. 1. vyd. Praha: NLN, 2011. 641 s. ISBN 978-80-7422-313-6.

Doporučená:

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.

VÁGNEROVÁ, M., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. a ŠTECH, S. *Psychologie handicapu*. 2., přeprac. vyd. V Praze: Karolinum, 2004 dotisk. 230 s. ISBN 80-7184-929-4.
MURPHY, R. F. *Umlčené tělo*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 188 s. ISBN 80-85850-98-2.
JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 2. vyd., Praha: Portál, 2007. 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.
DUROZOI, G. *Filozofický slovník*. 1. vyd. Praha: EWA, 1994. 352 s. ISBN 80-85764-07-5.

Seminární práce se vztahují k aktuálním k diskutovaným tématům (viz výše)
Student předkládá, prezentuje a obhajuje seminární práci s tématy (ukázka):
(a) úloha normality v současné společnosti;
(b) člověk s postižením v ústní lidové slovesnosti;
(c) labeling jako sociální proces;
(d) osoby s mentálním postižením jako osoby „ne-normální“ v kontextu enkulturace a socializace.

Téma č. 1:

Jinakost v lidském myšlení (od Aristotela po současné trendy vnímání jinakosti)

Téma č. 2:

Stigma a labeling jako nezbytná součást mezilidských vztahů

Téma č. 3:

Normalita jako součást diskuse inkluzivního myšlení

Témata 1 – 3 budou odpřednášeny na řízených konzultacích v plném rozsahu.

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Uvést do problematiky postižení v bio-psycho-sociálním kontextu.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- vada
- porucha
- snížená schopnost
- znevýhodnění
- speciální vzdělávací potřeba
- omezená participace

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

VALENTA, M. et al. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 269 s. ISBN 978-80-262-0602-6.

FISCHER, S. a ŠKODA, J. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Proč se zaměřují pojmy vada a handicap?
2. Vymezte kategorii „speciální vzdělávací potřeby“ a příslušnou legislativu.
3. V čem může spočívat omezená participace osob s postižením v současné společnosti?

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TĚMATU

Uvést do problematiky sociální exkluze a inkluze.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- sociální exkluze
- inkluze X integrace
- školský systém a principy vzdělávací politiky
- individualizace ve výchově a vzdělávání

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

VÁGNEROVÁ, M., HADJ-MOUSSOVÁ, Z. a ŠTECH, S. *Psychologie handicapu*. 2., přeprac. vyd. V Praze: Karolinum, 2004 dotisk. 230 s. ISBN 80-7184-929-4.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jaké kategorie osob se mohou dostat do sociálního vyloučení?
2. Popište proces sociální vyloučení.
3. Charakterizujte „inkluzivní společnost“.

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Tělesné postižení jako postižení oddělující jedince od lidí.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- tělesné postižení
- cerebrální pohybové poruchy
- osobní asistence
- adaptace (školního) prostředí

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

FISCHER, S. a ŠKODA, J. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

ŠANDEROVÁ, P. *Tělesnost jako významný faktor procesu adopce: kulturně antropologický problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 162 s. ISBN 978-80-7419-046-9.

LENDEROVÁ, M. *Tělo mezi medicínou a disciplínou*. 1. vyd. Praha: NLN, 2011 641 s. ISBN 978-80-7422-313-6.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Popište důvody oddělující postiženého člověka od ostatních lidí.
2. Jmenujte podmínky integrace jedinců s tělesným postižením.
3. Popište odlišnosti žáků s tělesným postižením. Jaké jsou formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením?

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma charakterizuje člověka se smyslovým postižením v souvztáhnosti s jeho okolím.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- jedinec se smyslovým (zrakovým, sluchovým) postižením
- podmínky integrace jedince (žáka) se smyslovým postižením

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

FISCHER, S. a ŠKODA, J. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

ŠANDEROVÁ, P. *Tělesnost jako významný faktor procesu adopce: kulturně antropologický problém*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. 162 s. ISBN 978-80-7419-046-9.

LENDEROVÁ, M. *Tělo mezi medicínou a disciplínou*. 1. vyd. Praha: NLN, 2011 641 s. ISBN 978-80-7422-313-6.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vysvětlete, proč smyslové postižení odděluje jedince od reality.
2. Jaké výhody a nevýhody má integrativní vzdělávání či speciální vzdělávání žáků se smyslovým postižením?
3. Proveďte výčet důležitých praktických postupů při zařazení smyslově postiženého dítěte do běžné základní školy.

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Téma představuje jedince s narušenou komunikační schopností v sociální interakci.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- komunikace (verbální, neverbální)
- narušená komunikační schopnost
- logopedická intervence
- reedukace řeči

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

VALENTA, M. et al. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 269 s. ISBN 978-80-262-0602-6.

FISCHER, S. a ŠKODA, J. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Charakterizujte mezilidskou komunikaci verbální a neverbální.
2. Na čem spočívají základní atributy mezilidské komunikace?
3. Jaké podmínky musíme dodržet při integraci žáků s narušenou komunikační schopností?

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Charakterizovat jedince s mentálním postižením v interakci s okolím.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- jedinec s mentálním postižením
- výchova a vzdělávání mentálně postižených jako celoživotní proces
- klíčové kompetence
- žák s autismem

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

VALENTA, M. et al. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 269 s. ISBN 978-80-262-0602-6.

FISCHER, S. a ŠKODA, J. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Jaká pravidla musíme dodržovat při edukaci jedince s mentálním postižením?
2. Představte jedince s mentálním postižením v inkluzivní společnosti.
3. Jmenujte výchovně vzdělávací postupy a specifické terapie využívané u dětí s autismem.

Prostor pro odpovědi:

ÚVOD A CÍL TÉMATU

Představit talent a nadání v souvislostech sociální exkluze a inkluze.

POJMY K ZAPAMATOVÁNÍ

- talent
- nadání
- jedinec (žák) s talentem a nadáním

DOPORUČENÁ LITERATURA A JINÉ ZDROJE

VALENTA, M. et al. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 269 s. ISBN 978-80-262-0602-6.

FISCHER, S. a ŠKODA, J. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2008. 205 s. ISBN 978-80-7387-014-0.

KONTROLNÍ OTÁZKY A ÚKOLY

1. Popište důvody možné sociální exkluze osob s mimořádným nadáním.
2. Charakterizujte možnosti vzdělávání žáků a studentů mimořádně nadaných.
3. Popište poradenský systém pro jedince s mimořádným nadáním.

Prostor pro odpovědi:
